

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

ÉRTESITŐJE.*Megjelen havonkint egyszer.*

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
 Klauzál-utca 4. szám küldendők.
 Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
 egyesület.”
 Előfizetési ár: Nem tagok számára
 egész évre 2 frt.
 Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

KOHN SALAMON

a pesti izr. hitközségi fiiskola érdemesített igazgatója, az orsz. magy. izr. tanítóegyesület tiszteletbeli tagja, a cs. k. aranyérdemkereszt birtokosa, született 1806-ban Metzlingben, Csehországban, meghalt 1884. április 2-án.

Április hó 4-én örök nyugalomra kísértük, Kohn Salamon, a magyar zsidó tanítás egyik kiváló tagjának hült tetemeit. Benne gyászolja a pesti izr. hitközség előjárósága egykori buzgó és tevékeny tanítóját, tagjai egykori kitünő, lelkes és fáradhatlan nevelőjüket, fiiskolájának tanítótestülete a tiszteletreméltó jellemes kartársát és az orsz. magyar izr. tanítóegyesület tiszteletbeli tagját és számos éven át volt érdemes pénztárnokát.

Kohn Salamon 40 évi tanítói működése a hazai zsidó iskola történetének nevezetes lapját képezi, méltó, hogy ezen tanférfiu élet- és jellemrajzával bővebben foglalkozzunk; hiszen ezáltal rójuk le részben a megdicsőült irányában hálánk adóját, másrészt pedig kötelességet teljesítünk, midőn ezen érdemes népnevelő emlékét megörökítjük.

Kohn Salamon 1806-ban Metzlingben, egy alig 60 házból álló cseh faluban született. Atyja, ki 7 gyermekből álló családját csak szűken tarthatta el, más 6 falujabeli izr. családdal egy úgynevezett „rebbe“-t tartott, kinek a tanításon kívül a sachter és kántori teendőket is kelle végeznie. Ettől nyert a kis Salamon is oktatást, de kizárólag csak a „biblia- és rasi-commentár“-ban. Ezen tárgyakban oly gyorsan haladt, hogy tanítója csakhamar a talmudban is kezdé tanítani. Kétségkívül ebben a tárgyban is jó felfogást kellett az ifju „hebraistának“ tanusítania, mivel már 12 éves korában a kerületi rabbi előtt kellett ebben való jártasságáról szigorlatot kiállani. A rabbi a kis talmudista feleleteitől annyira meg volt lepve, hogy őt a metzlingi zsidók és nem-zsidók bámulatára »chaver« czimmal kitüntette. Atyja ezen okmányt a falubeli keresztyéneknek mutogatta és a mennyire lehetett, igyekezett annak jelentőségét nekik

meg is magyarázni. De a rendkívüli orthodox atya „kitünő eszű kis Salamont” — amint ezt a faluban általán nevezték — most még inkább serkenté a talmud tanulmányozására (héber grammatikáról, zsidók történetéről természetesen szó sem volt; meglehet, hogy azért nem, mivel ezek mestere előtt is terra incognita valának), mely célból egy jobb „rebbe”-t is vőn. De a család anyagi helyzete csakhamar akadályozólag utba állott. Később rabbijánál német olvasást, írást és számismeretet is tanult, persze csak igen szűk mértékben, és ámbár a faluban egy nyilván. elemi iskola is létezett, Salamonnak még sem volt szabad azt látogatni, részint, mivel „födetlen fővel” kellett ott ülni, részint pedig mivel sok időt — 4 órát naponként — töltöttek abban haszontalan dolgokkal.

Atyja vagyoni viszonyai mindinkább szomorúbbakká alakultak, és így a 14 éves fiú — hogy atyja terhein lehetőleg könnyítsen — kénytelen volt egy szülőföldjéhez közel fekvő faluban mint „tanító” állomást vállalni. Az ifjú paedagogus csakhamar annyira vitte, hogy 80 frt. félévi fizetést kapott. Hivatásában igen lelkiismeretes volt és maga is szorgalmasan tanult; mind a mellett nagyon is gyakran érezé, hogy a nyelvtan és helyesírás legszükségesebb ismereteiben hiányt szenved. Mint-hogy azonban működése helyén a szükséges tudományokat el nem sajátíthatá, 19 éves korában Prágába ment, hol Glogau Mayer rabbinál talmudbeli tanulmányait folytatni és a mellett németül tanulni szándékozott. Alig fogott azonban ezen szándéka megvalósításához, máris veszélyes akadály gördült utjába, mert a rendőrség által felszóllított: hogy bizonyítsa be, hogy a népiskola 3 osztályát nyilvánosan végezte, különben Prágát el kell hagynia. Minthogy ilyen okmánynyal nem bírt, a nevezett hatóságnál határidő-hosszabbítás végett folyamodott, mely részére engedélyeztetett is. Most éjjel nappal a talmud mellett még a népiskola 3. osztálya számára kiszabott tantárgyakat is tanulmányozta oly szorgalommal, hogy 4 hónap letelte után vizsgáloít feleleteivel tökéletesen kielégítette.

Ezen vizsga eredménye Salamonra oly buzdítólag hatott hogy daczára a folytonos akadályoknak, melyekkel anyagi tekintetben meg kellett küzdenie, öt év múlva (1831.) oklevelekkel bírt, melyeknél fogva mint főelemi tanító, a héber nyelv és irodalom, a talmud, a könyvvitel oktatására és mint vallástanító képesítettnek nyilvánított. Ezen tanulmányai által Klaber, Beer Péter, Maier Wolf-, Homburg Herz Dormitzer és Dr. Wessely nevű ismert tanférfiakkal közelebbi érintkezésbe jött, kik őt egy igen előkelő gyártulajdonosnak nevelőül ajánlották. Ennek házában két és fél éven át kitünő sikerrel működött és e mellett a polytechnikum előadásaira is eljárt. Kohn Salamon 1834-ben dr. Wessely ajánlata folytán a pesti izr. hitközség 3-dik osztályu elemi iskolájához mint tanító nyert meghívást. Két évvel később ezen iskolánál — a prágai mintaiskola mintájára — a 4-dik és 5-dik osztály is létesített, és — minthogy a szakrendszer volt alkalmazásban — valamennyi osztályban Kohn tanította a számtant.

1839-ben a kitünő ész és szívbéli tulajdonokkal bíró Sonnenschein kisasszonnyal megismerkedett, kit később nőül is vett, ki őt most mint özvegyé gyászolja. Nejének nagybátyja, ki messzeterjedő kereskedést üzött, gyakran óhajtotta, hogy kereskedésében könyvvivői állomást vállaljon el, de a tan- és nevelési szakhoz való hajlama oly nagy volt, hogy ezen ajánlatokat — daczára az általok kilátásba helyezett anyagi előnyöknek — kereken elutasította. 1843-ban született egyetlen fia Izidor, ki ma mint derék, előkelő kereskedő a fővárosban ismeretes.

Az iskolai előjáróság ajánlata folytán Kohn Salamon 1850-ben a normál-főtanoda belső igazgatását ideiglenesen és 1858-ban véglegesen vette át. Ezen minőségben egészen az 1868-diki iskolaév végéig áldásosan működött, mikor is a pesti izr. hitközség iskolai előjárósága elhatározá, hogy teljes évi fizetésével nyugalomba helyezi. De még most sem vonult vissza egészen az iskolától; mert kedvencz tantárgyait, a könyvvitelt és a számtant, egész az 1873—4-diki tanév végeig tanította.

Jeles működése hazánk dicsőn uralkodó királya által is elismertetvén, 1874-ik évben az arany érdemkereszttel kitüntettetett. Ezen legfelsőbb kitüntetés alkalmából a pesti izr. hitközség nagyszerű, az egész tanítói kart emelő és megtisztelő ünnepélyt rendezett, melyben az ünnepelt tanítványai közül sokan, kik ma az irodalom, a művészet, a kereskedelem sat. tereken előkelő szerepet visznek, részt vettek.

Háladatos tanítványai ez alkalommal egy „Kohn Salamon“ czimű alapot létesítettek, melynek kamatjaiból a pesti izr. hitközségi flúiskola szegény tanulói könyvekkel láttatnak el ingyen. Ezen alaphoz a megboldogult is hozzájárult és kezelését ő maga, valamint Wahrman Sándor és Trebitsch Ignác urak mint gondnokok vették át kívánatára.

A magy. izr. orsz. tanító-egylet is hozzájárult erejéhez képest ezen ünnepély emeléséhez, hisz ezen egylet alapítóihoz Kohn S. számítható első sorban és fennállása óta ő volt annak derék, lelkiismeretes pénztárnoka. E minőségben kifejtett tevékenysége a magy. izr. orsz. tanítóegylet fennállásával oly benső összeköttetésben állt, hogy az ezen egylet történetében majdan aranybetűkkel leszen feljegyezve.

Csak midőn aggkorának tulajdonítható testi gyengélkedés nehezedett reája, letette az egyesület elnöksége kezébe a pénztári tisztet és azóta visszavonultan élt a szűkebb családnak. Évenként eljárt I s c h l-be, hol rendszeren az egész nyarat töltötte. Utolsó perczig érdeklődött a zsidó felekezet szellemi fejlődése iránt, s azért felkereste azon helyeket, hol a zsidó felekezeti bel- és külföldi folyóiratokat olvashatta. Nagy kedvelője volt a tudománynak, mit hátrahagyott gazdag könyvtára bizonyít. (Ezen könyvtár egy részét fia, Kálnoky Izidor ur a pesti izr. hitközségi fiú-iskola könyvtárának gyarapítására adományozta, más részét a rabbi szeminárium-nak és harmadik részét az izr. tanító-képző intézet hallgatóiból álló önképző körnek.)

Kohn Salamon áldásos működése által, megörökítette nevét a hitközségben, annak iskolájában és az ország zsidó tanítósa történetében.

Béke lengjen porai felett!

Morgenstern Jakab.

Az egyesületi olvasókönyvek új kiadása.

Néhány hónappal ezelőtt felszólítottuk volt a hazai zsidó tanítósa azon részét, a mely az egyesületi olvasókönyveket használja, közölje ezekre vonatkozólag nézeteit, kifogásait, s a használatban netán mutatkozó hiányokat e lap szerkesztőségével oly célból, hogy ez észrevételek, ha figyelemre méltók, az új kiadásnál tekintetbe vétethessenek. Kartársaink közül többen szivesek voltak e felszólításunknak engedve némely talpraesett észrevételeket tenni s valóban figyelemre méltó módosításokat javasolni. Ma abban a kedvező helyzetben vagyunk olvasóinkkal nemcsak azt a tényt tudathatni, hogy a III. osztály olvasókönyvéből új kiadás válik szükségessé a következő iskolai évben, de tudathatni egyszersmind azt is,

5*

mily nevezetesebb javításokkal fog az új kiadás megjelenni. Olvasókönyveink szerzője — némely auktorok hiúságától menten — készségesen elfogadta az okos tanácsot s részint saját belátásából, részint másoktól származott alaposan megokolt ellenvetéseknek engedve a következő módosításokat tette:

1. A bibliai olvasmányokat, mint a második osztály olvasókönyvének új kiadásában is tetemesen megrövidítette, részint egész olvasmányok eliminálásával, részint pedig a bibliai szövegben oly gyakori ismétlések kihagyásával és egyéb módosítások által.

2. A »mesék, mondák, regék« című részt megtoldja szerző oly haggadai és midrasi darabokkal, a melyek a bibliai szöveggel összeváganak, oly legendákkal a melyek valamely bibliai hőst dicsőítenek. Ez által alkalom van adva, hogy egyes tanítás mellett a gyermek a megkedvelt bibliai hősekkel tüzetesebben foglalkozhasson s többoldalu megfigyelés által a gyermeki kedély még jobban épülhessen. Ugyancsak e szakasz némely mondája újjal, alkalmasabbal lesz helyettesítve, valamint újakkal megtoldva.

3. A hazai történetből vett olvasmányok, a melyek a bibliai darabokkal (a szentföld elfoglalása és a bírák) egyezően szintén a honszerzést és néhány vezért tárgyalnak, közkedveltségben részesülnek, szerző tehát ezeket csakis stiláris szempontból módosította itt-ott. De szükségesnek találta szerző ezeknek sikeresebb taníthatásuk szempontjából, hogy t. i. ezen történeli elbeszélések, mintegy a levegőben ne lebegjenek, egynehány geográfiai olvasmányban alapot adni. A tanító közönség tehát ez új könyvben néhány új földrajzi képet fog találni, a melyek a honfoglalásban és a történeli olvasmányok egyéb részeiben gyakrabban előforduló helyeket fogják leírni. S mi azt hisszük, hogy ez az újítás is a tanítóság helyeslésével fog találkozni.

4. A népeleti képeket, a melyekkel olvasókönyveink egész új fajtát teremtettek az olvasókönyvirodalomban, a mit általánosan el is ismertek s a mely új genre-t utánunk az újabban keletkezett olvasókönyvek szerzői a kegyes helybenhagyás jeléül szintén mivelik — a népeleti képeket szerző kétféle irányban toldja meg. Először egynémely oly kézműves bemutatásával, a kik közönségesen minden faluhelyen is előfordulnak, s a kik a legkezdetlegesebb szükségleteket elégítik ki; másodsor a zsidó népeletből meritett képekkel és zsidó ünnepekkel. Az ünnepek közül különösen azokat veszi fel e kötetbe a szerző, a melyeknek ugyancsak a szentírási szövegben van meg az alapjuk, u. m. a húsvétot, pünkösdöt és a sátorok ünnepét (szukósz).

5. A Tanító-egyesület közgyűlésének határozatához hiven »a természet világából« című fejezetet is kibővíti a szerző, hogy a reális tantárgyak tanításának is bő anyag adassék. S végre mivel a prózai szöveggel egybeváganak a versek, az újonnan felvett olvasmányokkal congruáló új költeményeknek is helyet fog szorítani.

Olvasókönyveink már megjelenésükkor is, nemcsak hogy a legkiválóbb paedagogusok helyeslésével és tetszésével találkoztak, hanem illetékes emberek korszakot alkotóknak mondták azokat a magyar iskolakönyvirodalomban. Most pedig, hogy második kiadásukban a gyakorlat követelte módosítások s egy egész tanítói kar által javasolt javítások tétettek rajtuk, még nagyobb büszkeséggel tekinthet a magyar országos izr. tanítóegyesület ez alkotására és bizvást remélhetjük, hogy a jövő iskolai évben nem lesz széles ez országban egyetlenegy zsidó iskola sem, a melyben nem az egyesület olvasókönyveit használnák.

A hitoktatás elvei és rendszere.*)

I.

Korunk, de mindenestre felekezetünk egyik legfontosabb kérdésében kell véleményt mondanom. Nem tehetem azonban, hogy mindjárt őszinte vallomással ne kezdjem. Megvallom, hogy csak nagy habozás után szántam magam nézetem nyilvánítására. Nem a kérdés nehézsége tartóztatott. Vannak kérdések, melyekkel foglalkozni lelki öröm, s nekem, pedagogusnak, ilyen a vallástanítás kérdése, mely, ha vele foglalkozom, némiképp az istentisztelethez hasonló érzületet támaszt lelkemben. De igenis van korunk magaviseletében, felekezetünk magatartásában sok, a mi nem biztatott. Sajátságos jelensége korunknak, hogy többnyire hiányzik a nyílt őszinteség, a határozottság közéletében. Mi nagyon őszinték vagyunk úgy négy szem közt, falaink mögött sokszor határozott ítéletet is kockáztatunk; de kevésnek van meg mai nap az a lelki bátorsága, hogy egyéni véleményét szabadon, határozottan mindenkivel szemben ki merje mondani. Nagyon tartunk tőle, hogy félreértésre adunk alkalmat; és igen sokszor hallani az oly megjegyzést, hogy egy véleményben vagyok ugyan veled, de kár volt megütkezést okoznod. Én azonban ezuttal kötelezve érzem magamat a nyílt, határozott szóra. Magam is tanítottam egyszer vallásunk tanait, tanításom emléke fenmaradt az akkori ifjúságban és nem is legkedvesebb emlékeim közé tartozik abbeli munkásságom, mert mint kezdő tanító, akkor tapasztaltam legelőször az igaz tanításnak hatalmát. Midőn tehát azt kívánják tőlem, hogy számot adnék róla, min alapult tanításomnak, a mint hiszik, eredményes volta: nyíltan kell szólanom, még ha talán itt-ott megütkezést is keltene egy-egy észrevételem. Csak azt kívánom, legyen szavamnak, adja Isten, annyi foganatja, a mennyi igazság van benne.

Főczélunk az lesz, hogy a vallástanítás anyagát, s módszerét lehetőleg részletezzük; de előbb kell, hogy tisztában legyünk azon általános szempontokkal, melyektől ezen részletezés függ. Egy pontot nem kell itt bővebben fejtegetnem, a vallásoktatás fontosságát. Maga az állam is fontosnak ismeri el, mennyiben a tantervben az erkölcsitanítást a vallástanításhoz fűzi a törvény. Nagy pedagógiai tévedés volna ugyan azt hinni, hogy a többi tantárgyban nincs meg egyáltalán, vagy nincs elégséges erkölcsi nomentum, de tényleg az által fokozni kívánja társadalmunk az erkölcsi oktatás eredményét, hogy különösen a vallásos érzület ápolásával és a hit elveinek tanításával hozza kapcsolatba. Ellenben szükséges kimutatni, mi korunkban a vallástanításnak sajátos feladata, és főleg mik azon körülmények és nehézségek, melyek a vallásos tanítást jelenben akut kérdéssé tették.

Rendesen a legnagyobb nehézséget abban találják, hogy, a mint mondják, világnézetünk vagy, határozottabban, a mai »természeti« felfogásunk annyira megváltozott, hogy nem lehetünk többé oly terjedelemben, s oly pozitív alakban hivei vallásunknak, mint a régibb korok. A tudományos haladás, mely az egyes tünemények törvényszerű összefüggését mindinkább kimutatta, áttörhetlen kényszerűséget tüntet fel mindenben és mindenütt, úgy hogy nem hagy tért a vallásos érzület kívánságainak; a mint az anekdota tartja, a tudomány átkutatta a mindenséget és sehol sem akadt rá az istenségre. Én úgy hiszem, hogy e nehézség csalódáson

Dr. Kármán Mór urnak a múlt számban jelzett előadása a „Magyar Zsidó Szemléből.”

alapul. A természettudományok fejlődése valóságos akadályt nem gördített a vallástanítás útjába, sőt mondhatni, hogy magában a természeti világ-felfogás nagyon is megfér, nem csupán a tiszta vallásos felfogással, hanem még számos babonával is. A múlt tanuságára hivatkozhatni, hogy épen igen pozitív vallásos alapon álló tudósok vetették meg a mai természettudomány alapjait, és mai élő példák mutatják, hogy a legkülönbözőbb babonás tanok képviselői igen kiváló természettudósok lehetnek. A természet pontos vizsgálata hozzaszoktatja az elmét a tapasztalat határainak felismeréséhez és azért könnyen oda téved az ember, hogy azt a tért, a mi a tapasztalat körén túl esik, ha nem az istenség tiszta tanával, akkor más-nemű régibb hitelveknél sokkal kevesebb erkölcsi értékű előítéletekkel tölti be. Különbözik a mi vallásunk, a zsidó vallás, már eredetében elüt egyéb, természeti alapon nyugvó, kozmogonikus jellemű népvallásoktól, s elejétől fogva nem a természeti jelenségekbe való elmélyedésre, hanem az erkölcsi, történeti élet nemesítésére kötelezi híveit.

Annál nagyobb azért azon nehézség, melyet ép történeti helyzetünk, korunk erkölcsi sajátossága gördít a vallástanítás elé. Szokás felhozni, hogy korunk átmeneti kor. Ezt ugyan minden időről el lehet mondani, hisz mindenkinek átmenet a múlttól a jövőre. Mégis mond valamit az a jellemzés. Kiemeli, hogy vannak idők, melyekben az ember többé-kevésbé érzi átmeneti voltukat. Vannak korok melyeknek kifejezettebb, egységesebb a jellegök, vannak viszont olyanok, melyek jellemében ily fölismerhető egységet nem találni. Az utóbbiakhoz hasonlít a jelen kor; sokkal nyilatagabb benne az ellenkező áramlatok küzdelme, semhogy a megállapodottság nyugalmas érzetét kelthetné. Azon nehézségekre kell tehát figyelmünket fordítanunk, melyek ezen körülményből erednek, melyek az egységes, nyugodt gondolkör megalakulását a vallásoktatás terén ép oly kevéssé engedik meg, mint sok más egyéb téren. S itt főleg két, ellentétes törekvésre kell utálnunk, mindkettő mélyen gyökerezik az emberi lélekben, mindenik egyenlően jogosult.

Az egyik irányban korunk törekvése abban a tényben gyökerezik, hogy társadalmunk elvesztette az egységes erkölcsi alapot, mely a régibb időkkel jellemezte. Mióta a nép ez egységes léte megszűnt, mióta különböző felekezetek alakultak, e változással majdnem együtt felébredt a törekvés, új egységes, minden felekezeti szintől ment, általános erkölcsi alapra fektetni társadalmunk életét. E mozgalom fejlődését, küzdelmét és győzelmét, három századon át figyelemmel kísérhetjük s a zsidóságnak is meg vannak e nevezetes szellemi munkában a maga kiváló érdemei. Figyelemre méltó, hogy a tudományos pedagógia eleitől fogva e mozgalommal tart, mindig azon követésből indul ki, hogy a nevelést ne tegyük függővé egy párt vagy felekezet meggyőződésétől, hanem szervezésében tudományosan megállapítható, közös alapra helyezkedjünk. S mondhatni, hogy a törekvés, mely ily független morál megállapításán fáradozott, nem csak szükséges — a társadalom szakgatottságával szemben — hanem egyuttal áldásos is volt. Különösen mi zsidók, azon támadások ellenében, melyeknek akár faji, akár felekezeti szempontból ki vagyunk téve, aligha hivatkozhatunk egyik vagy másik felekezet tanára és múltjára, hanem csakis azon közös erkölcsi követelményekre melyeknek figyelembe vételére minden ember, mint ember, jogot tarthat. A kor ezen iránya azonban, nyilvánvaló, útjában áll a pozitív vallás-tanításnak; tényleg Európaszerte ez okból az egyik tábor határozottan ki akar zárni, itt-ott ki is zárt minden pozitív vallás-tanítást az iskola köréből. Az oktatás tisztán nemzeti alapon nyu-

godva, csupán azon igazságok hirdetésének álljon szolgálatában, melyet a nemzet egész közössége vall, és távol tartson mindent, a mi ellentétet keltethet és visszavonást támaszthatna.

Könnyen kimutatható azonban, hogy ez irány, rideg egyoldalúsággal követve, ép azt a célt veszélyezteti, melynek szolgálni kíván. Mert minden erkölcsi közösség, nemzeti tudat és hazafiúi érzület, a mint történeti tények eredménye, ugy egyszersmind csak a történeti hagyományok tiszteletében gyökeredzik. A történeti tényektől, a multból eltekintő, abszolút erkölcsiség azért csakhamar atomizálhatja a társadalmat és ha talán az egyéni meggyőződést nemesíti is, az általános emberi vonások kiemelésével, háttérbe szorítja azt, a miben az emberiség történetének minden értéke rejlik, a nemzeti sajátosságok megőrzését és mindenoldalu gazdag kifejtését. Különböben lehetlenség — pszichológiai okok teszik lehetlenné — teljesen mellőzni a multat; s valamikor csak kísérlet történt ez irányban, értem a forradalmakat, szörnyen megboszulta magát. Hiszen az embernek, népnek minden erkölcsi méltósága azon alapul, hogy az egyes ember, az egyes nép ne tekintse magát a multtól elszakadt és a jövendőtől független lénynek, hanem benn érezze magát foglalva, egy-egy szemé gyanánt, abban a lánczolatban, melyet történeti fejlődésnek nevezünk. Ez a fölfogás az előbb jelzett iránynyal ellentétben különösen a mi századunkban talált hangos kifejezésre, egész korunknak oly történeti tudatot adva, minőt a mult századok nagy képviselőiben nem igen találni. De ez a két áramlat küzd tényleg mai nap egymással. Mig az egyik azt vallja, hogy nem élhetünk meg békén egymás mellett, nem munkálkodhatunk egy értelemben, hacsak az erkölcsi közösség érdekében le ne mondunk mindazon történeti sajátosságról és különbségről, melyek felekezeteiket- és pártokat egymástól választanak — a másik azt vallja, hogy ez a lemondás nem az egyén akaratától függ, sőt inkább az egyesnek szent kötelessége a multnak hagyományait hiven megőrizni a jövő számára.

Ez az ellentét nehezíti meg leginkább a vallástanítás kérdésének megoldását is; a nehézség megkerülésére csupán tudományos eligazodás nyithat utat.

Valóban a szellemi áramlatok ezen küzdelme, kiegyenlítésök szüksége egy oly pszichológiai ténynek a kifejezői, melynek az egyéni meg a közéletben igen fontos a szerepe. Minder haladás, lelki gyarapodás abban áll, hogy régibb, megszokott nézeteinknek meg küzdeniök új tapasztalatokkal és érzelmekkel, melyeket új viszonyok hatása ébreszt bennünk, mig a küzdelem véget ér. ha a folyamat mindkét tényezőjén, a régibb és az újabb lelki birtokon, bizonyos átídomulás, egymáshz simulás történik. Az egész proceszus lefolyásában, — melyet minden gondolkodó ember önmagán megfigyelhet s azért szükségtelen bővebben reszleteznem — csupán a két tényező viszonyára kívánok utalni. A megindítás és vezetés szerepe az egész folyamaton át kétségkívül az ujonnan keletkező lelki tényeket illeti, melyeknek ép a jelennek némikép érzéki hatása ad erőt. Tapasztalalni is, hogy bármily hatalma van egyébként a régi megszokásnak, mégis valahányszor olyasmire akadunk, a mi ezen szokással ellentétes, emez olykor épen újdonságánál fova némi elementáris erőszakkal egy időre a régibbet teljesen háttérbe szorítja. De szint oly bizonyos, hogy a régibb lelki szerzemény újra visszalép hatalma körébe s a hullámzó tusában mindaddig nincs megállapodás, mig az új tapasztalat, a mennyiben értékes és jelentőséges, némikép szétválasztó és kiszemelő hatást gyakorol a régibb lelki birtokra, s belőle mindazt magába nem olvasztja és magával kapcsolatba

nem ejti, a mi vele rokon és összehangzó. Magától érthető, hogy nem minden új lelki tény egyszerre mind oly igaz és jelentős, a mily váratlan; akkor csakhamar összezsugorodnak is fölötte képzetfolyamunk felvert hullámai és gondolkodásunk a megszokott medrében foly tovább. Am a hol valódi lelki szükségből táplálkozik az új tény, ott folyton hatalmasabbá válik s áthatva egész valónkat, átídomítja a maga képére multnak minden mozzanatát.

Korunk erkölcsi küzdelmeit e pszichológiai tapasztalat világában kell megítélnünk. Minden hányódása a mult hagyományai és a jelen követelményei között csupán arról tesz tanúságot, hogy fejlődő, gyarapodó korszakban élünk. S nem lehet kétséges az sem, miként fog végtére átalakulni századunk morális érzülete. Azonban a nevelésnek és oktatásnak az a tiszte, hogy az alakulás ezen lelki próczesusát lehetőleg elősegítse, az ifjúságot a mult hagyományain a jelen s még inkább a jövő feladatainak teljesítésére előkészítse.

A paedagogusnak, ha a mult s a jelen ily kiegyeztetésére vállalkozik, egy föltételre nézve tisztában kell lennie: ama kiegyezés nem történhet meg a mult tudatos mérlegelése, bírálatá nélkül. A legvégzetesebb tévedés volna pedig, ha ép azt az álláspontot, a melyben egy hosszú fejlődés eredményét a mai nemzedék örökségben nyerte, tekintené az egész mult igaz kifejezőjének. A paedagogus el nem múlthatja, hogy a történettudomány segítségéhez ne forduljon, hogy felvilágosítását ne szorgalmazná az egész folyamatnak, melynek csak végső, sok mellékes körülménytől függő tényei állanak tapasztalatképen előttünk. Valamint életének válságos perczében az egyén nem fog azzal megegyedhetni, hogy elhatározásában csupán jelen körülményeit vesse latba, hanem lelkiismeretesen visszafog pillantani egész multjára, hogy igaz jelleméhez hiven döntsön végtete fölött: ép oly szigorú lelkiismeretességgel köteletségünk a történet és világánál átkutatni hagyományaink fejlődését, kikeresnünk azon tényeket, fölsimerni azokat az eszméket, melyek valóságos kifejezői multunknak, melyek a fejlődés egész folyamatában irányt adtak, s nem gyökereznek csak egyes korok hangulatában, nem félreeső befolyásoknak a következményei. Ki kell szemelni, tárgyunkal illetve, vállalásos érzeletünknek ha, szabad ugy moudaom, klaszikus korszakait; a bennök nyilvánuló gondonyilvánuló gondolatok érzelmek, az őket lekesítő hit: a mi igaz hagyományunk. S ime, miként alakul a mult és jelen kiegyezésének lehetősége. Ha századunk morális követelményei igaz lelki szükségből erednek, ha az erkölcsi meggyőződés, — mely társadalmi életük alapja s mely nem csupán egy-egy felekezetnek, hanem az egész nemzettestnek minden tagját hajthatatlan erővel kötelezi, — nem múló viszonyok terméke, hanem, a mint hisszük, emberiség fejlődő tudatának nyilatkozata: akkor lehetetlen, hogy ellentétben álljon oly korok hitével és elveivel, melyek hasonló értelemben kifejezői az emberiség e nemes tudatának, s melyek folytonos hatása alatt fejlődött mind mai napig az emberiség azon része, melyhez nemzeti társadalmunk tartozik.

A pedagógiai feladat tehát az: korunk erkölcsi felfogásának alapot vetni hagyományaink legkifejezőbb, legjelesebb elemeinek közlése által; támogatni, megerősíteni az új világrendnek jogos kívánalmait, régi, szent hitünknek vele megegyező követeléseivel. Mert századunk legnemesebb törekvései mindaddig erőtlen, hiu kísérletek marannak, míg bennök föl nem ismerhetjük ama szent czélok vonásait, melyek felé az egész multján át vezette az emberiséget Isten nevelő hatalma; — de a maga a mult szent

hagyatéka is holt birtok marad, miglen meg nem ismerjük abbeli becsét, hogy megfelel egyszersmind az élő jelen követeléseinek. Különbén a mult és jelen ezen egybekapcsolása majdnem minden tárgy körben szükséges; mult atlan az erkölcs- és hittanításnál, hol az egyéni lét és az emberissg közö végezeljának megértése forog szóban.

(Folyt. követk.)

Az Éden kert négy folyója.

Jelige: Mert a hegyek távoznak, és a halmok ingadoznak. (Jezs. 54, 10.)

Amit Izrael nagy prófétája vigasztalásul, lángszavaírók költői ékítéséül használt; azt én szószerinti értelemben veszem; és minthogy még a képletes kifejezés is csak úgy származhatik a költő lelkében, ha azt a miből képletét veszi, valóban látta: nem kételkedem a magam részéről — hogy Jezsájás próféta nem ~~szólt~~ volna, miszerint a hegyek is eltávozhatnak helyeikről (vulkanikus ~~eruptio~~ ~~halmaz~~ ~~közül~~), úgy mint a mult év aug. 25. és 28. Krakatau az Ázsia szigetek ~~közül~~) vagy hogy halmok ingadozhatnak (földrengés miatt) Ne ijedjen meg a tisztelt olvasó! Éden kertje négy folyóinál maradok ezekről szólni, de ha már arra adtam fejemet, hogy meszsze, ismeretlen földre vezessem a t. olvasót, akkor azokat a tényezőket is érintenem kell, melyek a folyókkal összefüggésben állanak: a hegyeket, halmokat és országokat. Cikkem további fejleményéből majd kitűnik, hogy mi köze van jeligémnek a felvett tárgyamhoz.

Tudván, hogy az Éden kertje Ázsiában volt, tehát ezen világrész hegységeivel és országaival kell foglalkoznunk. De Ázsia nagy, roppant nagy, tudjuk, hogy majdnem 5-ször akkora mint Europa, hol kezdjük meg a kutatást? A szent irás lesz az utmutató! «És folyam jöve ki Édenből, hogy megitassa a kertet; onnan pedig szélyelválódott és négy fő (folyammá) lön: Az egyiknek neve Pison, ez az, mely megkerüli Chavila egész országát, ahol az arany van. Ez országnak aránya pedig jó; ott a Bedolach és a Sohám kő. A második folyamnak neve Gichon; ez a, mely megkerüli Kus egész országát; a harmadik folyam neve Chidekel, ez az, mely Asur keletje iránt jár; a negyedik folyam pedig ez a Proth.»²⁾ Melyik az a Pison? és melyik a Chavila? Melyik a Gichon? és melyik a Kus? Melyik a Chidekel?

A s u r, azt tudjuk, hogy Assyria, és a Proth oly ismeretes, hogy a Szent-Irás fölöslegesnek tartotta azt bővebben meghatározni, mert P'roth: ez az Eufrath. Tehát van egy ismerősünk. Minthogy pedig mi paedagogusok vagyunk, alkalmazzuk a magunk tanulmányainál is a gyermekeknél használt methodikát, t. i. haladjunk az ismeretesről az ismeretlenre. Állapodjunk meg tehát, az Eufrath folyamnál.

Az Eufrathes folyam, az Armonia hegységben ered és Mesopotamia nyugati oldalán foly. Azért állítja oda a Szent-Irás mint ismeretes folyamot; mert az Eufrath foly Chaldaea keleti részén, azon országban, a hol törzsatyánk Ábrahám született; az Eufrath átfolyja Mesopotamiát (Aram-Naharaim) ahol ősapánk Jákob 20 évet töltött. Az Eufrath átfoly Babylonian, melylyel ősapánk a 70 évi fogság alatt nagyon is megismerkedhettek és végre Palaestinától keletre esik; mindezeknél fogva, minden közelebbi meghatározás valóban fölösleges. Miután ezen folyam holléte és

nevezete minden kételyt kizár, tovább mehetünk. Az is biztos, hogy Asur nem más mint Assyria, az Asszriát érintő legnagyobb folyam pedig a Tigris. Tehát a Chidekel volna a Tigris. Nézzük csak mint vélekednek ez iránt mások. Onkelos (Targum) a megfelelő héber szöveget így fordítja: Wsum nakaro tiszooch Diglasz az az a 3-ik folyam neve Tigris; mert hogy Diglasz és Tigris azonos, azt első pillantásra mindenki belátja. Szórol szóra mint az Ónkelosz fordítja ezt Jonathan ben Uziel is. A Vulgata pedig szintén Tigrissel fordítja a Chidekelt ugyancsak Flavius Josefus is Tigrissel fordítja. Simeon Bloch Halevi Sebile Olam című héber nyelven irt földrajza I. részében «Ázsia általában» című fejezet 3. lapján felsorolván Ázsia folyamait azt mondja: N'har Tiger hu Chidekel, az az a Tigris folyam ez a Chidekel.

Ennyi bizonyíték után azt hiszem nem követünk el hibát, ha bátran kimondjuk: hogy a Chidekel a Tigris, és a még felhozható számos idézeteket mellőzzük.

(Folytatjuk.)

Sohón József.

Roth Zsigmond.

Mily öröm dagaszthafja az ember kebelét, ha azon meggyőződéssel pillanthat vissza életére, hogy a helyet, melyet a sors számára kijelölt híven betöltötte és hivatásának mindig eleget tett. Ily érzelmekkel tekinthet vissza életének lefolyt szakára Roth Zsigmond is, kinek 25 éves tanítói jubileumát f. é. április 20-án ünnepelték meg Miskolczon.

Huszonöt év az emberiség történetében egy rövid percz, de huszonöt év egy ember, egy tanító életében egy korszak. Aki huszonöt éven át, és e közül 23 évig egy helyen szolgál az emberiség szent ügyének terjeszti a felvilágosodást és műveltséget, buzgósággal, lelkiismeretesen, kizárólag hivatásának élve, az hervadhatlan érdemeket szerez, annak neve bizonyosan be van vésve azok szívébe, kiket oktatott és nevelt.

* * *

Roth Zsigmond született 1836-ban Sajó-Kazinczon. Atyja székgazda volt, kit ritka becsületességéről ismertek. Szegény ember lévén, csak hiányos nevelésben részesíthetné gyermekét. A helyiségben nem volt iskola, tehát a szomszédfaluba kellett mennie, hol az egész napot és nem ritkán az éjt is tölté egy-egy darab kenyéren. Így tartott ez 14 éves koráig, midőn tanítóskodni kezdett. Hivatást és kedvet érezvén magában a tanítói pályára iránt, nemkülönben a tudvágy által ösztönöztetve, minden szabad idejét tanulásra fordította. Elsajátította mindazon ismereteket, melyek a Bach-korseakban felállított tanítóképző intézetbe való felvételhez szükségeltettek és 1857-ben belépett oda. A két évig tartó tanfolyam bevégezése után, mely idő alatt Benisz igazgató kedvencze lett, Sajó-Szent-Péterre került, honnan 1861-ben a miskolczi izr. hitközség iskolájához választatott, hol azóta szakadatlanul működik. S hogyan felelt meg hivatásának, azt legjobban bizonyítják ezen szavak, melyekkel egy a volt tanítványából alakult bizottság működését jellemzi: »Hogy az nem volt egyéb, mint a példásan-lelkiismeretes és hivatolt tanítónak hivatásáért való önfeláldozó odaadása kétségtelen.« S ki tudna jobban megítélni egy tanítót, mint épen tanítványai. A szeretet és hálá, melylyel a tanítványok tanítójuk iránt viseltetnek, a legjobb fokmérője a tanító működésének. S mi által tudta annyira a szeretettel tanítványai szívébe csöpögtetni? Csakis azon szeretet által, melylyel irántuk

viseltetett, a kitartás és türelem által, melylyel tanítványait oktatta és nevelte. De nemcsak tanítványai szeretetét nyerte meg, hanem példás becsületessége, rendkívüli szorgalma, tudományos műveltsége, a paedagogiai és didaktika alapos ismerete által mindenki nagyrabecsülését is kivívta. Mint följebb is emlitém idejét kizárólagosan hivatásának betöltésére és tanulmányozásra folytatta, s hogyha még hozzávesszük, hogy szerény, a nyilvánosságot nem szerető ember; megfejthetjük magunknak, hogy daczára széleskörű olvasottságának és sokoldalú ismeretének, (ugyanis a magyar és német nyelven kívül francziául és angolul beszél, kttünő héber, a latin és görög nyelvben jártas,) az irodalmi térre sohasem lépett. Sokat beszélhetnék még azon jószívűségről, melyet elaggott atyja iránt tanusított, kit tiz évig tartott magánál, a leggyöngédebb ápolásban részesítve őt; szegény rokonai iránt való áldozatkészségéről, melynél fogva lemondott a családi élet boldogságáról és nőtlen maradt, de ez által talán sebekhez is nyulnék, mit nagyon sajnálnék, mert én nem akarván elmaradni a többi tanítványai közül, csak hálámat akartam iránta kifejezni, azon ohajjal, hogy még számos éven át folytathassa áldásdus működését.

Ándor Simon.

A szomnambula.

Már meg fognak bocsátani a tisztelt olvasók, ha most, midőn a napi lapok annyit összeírnak a spiritismus-, antispiritismus-, gondolatolvasás és a többi szemfényvesztésről, mondom, épen ha most ismertetem a szemfényvesztés és divatos csalás ezen reánk nézve különösen érdekes alakját.

A természetfölötti dolgok hite, a mit egy szóval babonahitnek nevezünk, a különböző egyének és különböző vidékek szerint nagyon különbözőképen nyilvánul. A kézzelfogható babonahittől kezdve, fel egészen valamely matematikai igazság elfogadásáig a babonahitnek egész sorozatát lehet összeállítani, mely sorozatban azonban a fokok nem oly könnyen különböztethetők meg egymástól, mint pl. a zenebeli scálán, noha a szellemi fejlődés különböző stadiumain nyilatkoznak. Nagyrészt megvizsgált és okleveles egyének részére irván, több mint merészség talán állítani, hogy alig van ember, legyen még oly tudós is, a ki a fennebb említett scala valamelyik fokán ne állana.

Tudósokról, ha a babonahittel vérrokonságban álló eseteknek hívői gyanánt jelentkeznek, szeretjük mondani, hogy természettudományi mysticismus a dolog. A mit dr. Schwabe állit a „*contradictio in adjecto*“-ról, azt máskor.

Akarattal kerülöm az olyan babonahitről említést tenni, a mit olvasni érdekes talán, de hívők ajkairól hallani vérlázító. Hogy megértsenek kedves olvasóim, mégis felemlitek vagy egyet.

Ismeretlen kezek által meggyilkolt embernek szemüregéből kivesznek egy megjégedt szemet, azt felbontva, hátul a reczehártyán a gyilkosnak jól talált arczképét lehet látni.

Igazan szeretnék ilyen törvényszéki bonczolatnak szemtanuja lenni.

Kerülve a gyermekies babonahit egyes fokozatait, bemutatom a szomnambulát, mely czélból felkérem művelt olvasóimat, kísérenének engem érdekes utamban.

Pompás palotába sétálunk, hol siri csend uralkodik. Urassági szolgál — öltözete elárulja — ajkaira helyezett ujakkal adja tudunkra, hogy mihez tartsuk magunkat, nagy lassúsággal nyitván fel egy ajtót, melyen

át engem a tisztelt olvasók gyengén világított, nagyon elegáns berendezésű terembe követnek. Festői redőket vető schawlba burkolt, behunyt szemekkel mintegy az ágyra szegezve, nyugszik egy sápadt arczu fiatal hölgy. — Leginkább ilyenek szoktak lenni.

Körülötte buzgon hallgatva állanak urak és hölgyek; az ágyhoz legközelebb áll egy fiatal orvos, a ki részvétet eláruló tekintettel figyel a szunnyadóra és a vérlüktetést vizsgálja. Mögötte éltes ur áll, kinek szuró, jeges tekintete nem kevésbé a szendergőre irányozott.

Ime, most figyeljünk mindannyian, a szomnabula ajkai megnyílnak és édesen csengő hanggal így szól: »Most körül-belől 2 órán át aludni fogok, 4¹/₂ perczel 9 óra előtt felérezek.« Ismét halotti esend. »Doktor!« kiált szorongva az »alvó« tegye ki kabátjának baloldali zsebéből gyorsan, a mi benne van; engem éget az arany és a gyémánt agyamba hasogató sugarakat lövel. A legmélyebb bámulat kifejezésével huz elő az orvos a zsebéből egy becsukott szelenczét, a körülötte állóknak nyújtja, kik is azt felnyitva: gyémánt-gyűrűt találnak benne. A csodát elnem viselhető korosabb kisasszony azonnal elájul, míg egy idős orvos rosszaló, gunyos mosolylyal nézi az egészet.

Mély lélegzetek emelik most a szomnabula mellét. A fiatal orvos most levelet vesz ki zsebéből, az alvónak gyomratájékára helyezi, s megkéri, olvasná elő a levelet, a mi vonakodás és minden akadozás nélkül meg is történik. Ismét szünet.

A szomnabula arczán égi mosoly vonul el. „Ó hold — zeng az alvó — dicső, kedves hold! Mint örül lelkem, hogy ismét gyönyörű virányidon andaloghatok!“

„Most — suttogja az orvos korosabb kollégájának — most érkezett el a látomás legmagasabb foka; a szomnabula most tisztán szellemi, valamennyi földi benyomás iránt, sőt a legkinosabb fájdalmak iránt is érzéketlen!“

„Jól van — felel a vén Aesculap — akkor idején van a tudomány és a hitetlenek meggyőzésére kísérletet tenni; (meggyőzött!) égessük a hölgy talpát szikrázó tüzes vassal és lássuk, vajjon az alvó érzéketlen-e? A szükséges kellék nálam vannak. Az esetleges fájdalom ellen van kötőszerem és kenőcsöm is.“

A fiatal orvos kezeskedik érte, hogy a hölgy tudomány és felvilágosodás érdekében kész a fájdalmat, melyet felébredésd után érezni fog, el-túrni. A vasat zsarátnokok közé helyezik, az öreg orvos kötőszereit igazgatja és a vénecske kisasszony újra elájul. Az alvó görcsösen huzakodik, mélyen felsóhajt, felérez és rosszulétről panaszkodik.

A vén orvos megvetően tekint reá, a tüzes vasat lehúti hideg vízben, kalapját és botját veszi és a társaságból gyorsan távozik. E. T. A. Hoffmann, kitől ezen eseményt tudjuk, elfelejtette hozzá tenni, hogy e magaviselete miatt az orvos (idősebb) számos jelenlevő családot veszített.

A szomnabula azonban üzérkedeseit folytatja. Mit is mond Lessing:

„Der Aberglaub', in dem wir aufgewachsen,
Verliert auch, wenn wir ihn erkennen, drumm
Doch seine Macht nicht über uns. — —“

Annál szivesebben hisszünk valamit, mennél inkább ingereltetik általa képzelődő tehetségünk; ebből kiindulva tehát nem elegendő ok arra, hogy valaminek hitelt adjunk, az hogy már több évszázadon annak hitel adott.

A szomnabula olyasmikről beszél „álmában“ — mikről úgy látszik, csak álmában vett tudomást; ha elkezd jövendelni, ha kitalálja, hogy

tudtán kívül — csak nekünk tetszik úgy — elrejtett tárgyak hol vannak, s azok csakugyan a szomnambula által kimondott helyen megtaláltnak: akkor fegyverezzük fel lelki szemeinket a legkonokabb kétkedéssel és ne engedjük, hogy az alkotótól nyert legnemesebb ajándékunk, egészséges ítélőtehetségünk kórságos képzelődés felhője által elsetéttessék!

Ha van alkalma valakinek somnambulistiai producálást szemlélni, hol az alvó ágyánál magnetiseur áll és a szomnambula gyomrára helyezett, bepecsételt levelet olvas: annak ajánlható Bockum Dolff szava: „Kivánom, hogy kalapomat hozzák.“

Számos esetben — de a felvilágosodásnak nem sokat használva — rászédetett már a szomnambula. Himly orvos, ki igen sokat tett ezen ismeret terén, Halléba utazott szemlélni egy hires professor felügyelete alatt álló szomnambulát.

Egy reggelen, miután az alvó kinyilatkoztatta, hogy mindenről referálni fog, a mi álvása közben történni fog, érkezett egy levelecske barátnejától. Himly orvos az átnyujtótól elfogadta és a professor engedelmével az alvó jelenlétében elolvasta érthető hangon. Tartalma egyszerű volt. Kötni valót kért. A levél a gyomor tájára helyeztetett és a szomnambula szószerint könnyedén elolvasta. Érdeklél vártuk az alvás végét, mi egy óra lefolyása után elérkezett.

Csodálkozásra méltóan beszélt el szószerint mindent, a mint történt. Ekkor Himly orvos a kezébe vett levelet felbontá és abban azon kívül, a mit ő reá irt „Attrapée“ (rajtakaptam) egy szó sem állott.

De, mint mondom igazán érdekes esetek, nem ártanak a szomnambulákkal üzérkedő csalóknak.

Dr. Schwabe cikksorozatában igen érdekes, ilyen az igazságnak teljesen megfelelő eseményt olvashatunk, a mit annál inkább is ajánlhatok, mert tudományos fejtegetései minden tanítóra nézve érdekesek lehetnek.

Ne kendőzzük a dolgot, egyikünk sem tiszta-tökéletesen a babonahittől, vizsgáljuk meg magunkat jól és igazságot adunk Lessing következő mondásának:

„Es sind nicht alle frei, die Ihrer Ketten spotten.“

Most pedig köszönöm szives kíséretöket és a viszontlátásig ajánlom magam.

Harasztin.

Erber Lipót

Felhívás.

A »Délmagyarországi tanító-egylet« XVIII. nagygyűlése alkalmából Nagy-Becskereken rendezendő taneszközkiállításában való részvétel iránt. — A »Délmagyarországi tanító-egyletnek«-nek f. é. július havában Nagy-Becskereken tartandó nagygyűlése alkalmából a helyi bizottság határozata szerint taneszköz-kiállítás fog rendeztetni. Hazai nevelés és oktatás ügyünk érdekében kívánnaos, hogy ezen kiállítás, melyet a délmagyarországi tanítók tekintélyes számának zöme megfog tekinteni, mind tartalmára mind terjedelmére nézve a kitűzött hazafias célnak megfelelő legyen. Bizalommal fordulunk tehát a könyvkereskedő és kiadó urakhoz, paedagogiai művek, szaklapok és folyóiratok szerkesztőihez és kiadóihoz, továbbá mindazon czégekhez, melyek bármi néven nevezendő taneszközök elárusításával foglalkoznak, ugyszinte a nagyobb taneszközgyűjtemények birtokában levő iskolák igazgatóihoz és egyesekhez azon tiszteletteljes kérelemmel, miszerint a rendelkezésünkre álló tárgyak elküldése által a kiállításban részt venni sziveskedjenek.

A kiállításban részt venni ohajtók felkéréstnek, miszerint ebbeli szándékukat a kiállítandó tárgyak jegyzékét ládák vagy csomagok számát megközelítőleg a helyi bizottság elnökének Baaden Károly urnak legkésőbb május hó 31-ig tudomására hozni ne terheltesse. A kiállítandó tárgyakat legczélszerűbb június hó végén rendeltetésük helyére juttatni. A szállítási költség fedezéséről a helyi bizottság fog gondoskodni és így a kiállításban való részvétel senkinek legcsekélyebb költséget sem fog okozni. Nem kételkedünk benne, hogy tanítók és tanügybarátok a szép és nemes eszmét felkarolva saját körükben befolyásukat érvényesíteni fogják arra nézve, hogy a tervezett kiállítás a czélnak minden tekintetben megfelelő legyen. — A »Délmagyarországi tanító-egylet« XVIII. nagygyűlésének helyi bizottsága nevében.

Nagy-Becskreken, 1884. é. ápril hóban.

Feldheim D.

a tanszerkiállítási bizottságnak elnöke.

Baaden Károly,

a helyi bizotts. elnöke.

Levelezés.

Tekintetes Szerkesztőség!

A váczi izr. status-quo hitközség folyó hó 14-én Steiner Ignátz ur elnöklete alatt, iskolaszéki elnök választása végett, közgyűlés tartott és sikerült egyhangulag a nagyérdemű Reiser László urat megint iskolaszéki elnökké választani.

Ezen választás nem csak régi óhajunkat teljesítette, hanem az egész község közakarátát valósította, mert benne szigorú becsületesség, feddhetlen jellem, ügybuzgóság és tevékenység összpontosulva találtatik, azért is az egész községben köztiszteletben és közszeretletben áll.

A mondott valóságáról legjobb tanúságot ad a közgyűlési jegyzőkönyv, miért is czélszerűnek tartom ezt idézni.

A közgyűlés elnöke Steiner Ignátz ur ki egyszersmind hitközségünk elnöke, következőképen kandidálta Reiser László urat a közgyűlés előtt:

„Nyugodt lélekkel és teljes bizalommal csak akkor nézhetünk az iskolára nézve a jövőbe, ha a minden tekintetben tapintatos, mivellet és az iskola iránt annyi érdemeket szerzett Reiser László ur fogadja el az iskolaszéki elnökséget.“

Minek utána két választó azt mondta, hogy a kandidált férfit az elnökséget elfogadni nem hajlandó, a közgyűlés legnagyobb része azon nézetnek adta kifejezést:

„Hogy az iskolaszéki elnökség hordereje és fontosságánál fogva csakis oly egyénre ruházható, a ki arra nézve minden tekintetben hivatva van mitől következőleg szükséges, hogy Reiser László ur fogadja el az elnökséget, mert mint a község egyik kiváló tagja, nem tagadhatja meg tőle tehetségét és tapasztalatát és azt annál kevésbé mert épen elnöksége alatt a hitközség iskolája a legszebb virágzásnak örvendett.“

Erre a közgyűlés egyhangulag Reiser László urat választott, azután egy nagyobb küldöttség, melyben a tanítótestület is képviselve volt, üdvözölte az ujonan választott iskolaszéki elnököt, ki a közgyűlés által nyilvánított bizalomtól mélyen meghatva a tisztséget el is vállalta.

Tartsa őt a Mindenható még számos évig községünk javára és iskolánk virágzására.

Soraim közlését kérve maradtam

Mély tisztelettel
A tanítótestület nevében
Ehrenfeld Miksa.

Vegyések.

— Lapunk mai számában közöljük Dr. Kármán Mór hármas paedagogiai fölolvasását, melyet több fővárosi tanférfit kérlemre tartott. Azon készséget melylyel a fővárosi tanférfiak kérelmének engedett meghálálván, **Lederer Abrahám** vezetése alatt küldöttség ment hozzá ápr. hó 6-án, mely alkalommal Lederer ur a következő beszédet tartotta:

„Minden emberbarát, minden hazafi belátja, hogy a vallástánítás a legfontosabb erkölesképző tantárgyak közé tartozik; minden paedagogus és minden izraelita külömbség nélkül elismeri annak a szükségességét, hogy a vallástánítás módszerét a paedagogia kívánalmái szerint kell javítani, ha a felserdülő nemzedékben a ragaszkodás és lelkesedés érzelmeit a mi ősi vallásunk iránt kelteni és fentartani akarjuk. Azért tehát fővárosi tanférfiak téged fölkértek, hogy a vallástánítás módszere, ezen fontos napikérdés felett egy előadást tartani sziveskedjél és te tisztelt barátom, bokros teendőid daczára ezen kérelmet teljesíteni és három estén több órán át az izr. hitközség tisztelt előjárói a hitközség fötisztelendő hitszónokai, a fővárosi tanárok és hitoktatók és számos előkelő közönség jelenlétében három eszmedús, tanulságos és lelkesítő előadást megtartani sziveskedtél. Ezen három előadásban figyelmeztetted a számos hallgatóságot a vallásoktatás fontosságáról és jelenlegi hiányaira. Ezen három előadásban mutattad nekünk miképpen kell paedagogiai kérdéseket a pszichologiai fényével esthaetikai lángjával és a történelem segítségével tárgyalni. Ezen három előadásban mutattál nekünk, hogyan kell az izraelita vallástant nem csak a népiskolában, hanem a felső intézetekben is nevelészeti szempontból és a legjobb paedagogiai elvek szerint előadni, úgy, hogy mondhatnám ezen három előadás a jelenlevőkre nagyszerű hatást gyakoroltak és mindig kellemes emlékekben fognak maradni. Azért a fővárosi izraelita tanítók kellemes köteleességeknek tartották, hogy neked ezen nekik nyújtott élvezetért és szives fáradságodért legmelegebb hálájukat küldöttségileg kifejezzék.

Fogadd tehát mélyen tisztelt barátom a föv. izr. tanítók és mondhatom a paedagogia nevében legmélyebb hálánkat ezen három gyönyörű előadásodért azon kérelemmel, hogy más alkalommal is a te bölcsészeti és paedagogiai dus kincstárából nekünk ismét valamint nyújtani sziveskedjél azon kívánalommal, hogy ezen előadásokban kifejezett magas eszmék minél előbb kiérdemelt elismerésben és megvalósításban részesüljenek; hogy a jó Isten tégedet, a te becses családod boldogítására, a te számos tisztelőid örömeire, a zsidóság büszkeségére és a haza javára még sokáig és erőben fentartson. Isten éltesen“.

Dr. Kármán Lajos ur a küldöttséget legszivélyesebben fogadta és van reményünk hogy alkalmilag ismét engedni fog a kérelemnek, hogy fontos paedagogiai kérdésekben nyilatkozzék.

„**Ezeregy éjszaka.**“ Megjelent immár a Nador Kálmán kiadásában (Budapest, Károlykörut 8 sz.) megjelenő jeles vállalat 5-ik füzeté is, a többiekhez hasonlóan diszes kiállításban, érdekes vonzó tartalommal. De vajon van-e ennek a csodálatos könyvnek, melynek meséiben oly ragyogó fényben jelenik meg a kelet búbájós költészete és mély bölcsége; van-e ennek csak egyetlen, a többinél kevesbbé vonzó lapja is? Gyermekkori olvasmányaink közül ez a könyv, tündéri szép meséivel maga is mintegy szép

alom tűnik fel emlékezetünkben. Mint varázsütésre jelennek meg előttünk a csodaszép szultánok, kik közt legszebb Seherazád, a nagyvezér leánya, ki számtalan mesét mond el férjének a szultánnak s meg is hódítja őt azok által, hogy a véres tigrisből turbékoló galamb leszen.

Ha kellemes, kedves olvasmány volt nekünk, időnkint bizonyára nem kevésbé lesz az azoknak, kik követnek bennünket s általában mindenkinek, a ki csak hírből s nem olvasás által ismeri e remek művet.

Nádor Kálmán, budapesti könyvkereskedőt csak üdvözölhetjük, élelmes gondolatáért, hogy a keleti klasszikus könyvfüzetes kiadásban bocsátja közre. Az egész mű 36 füzet lesz 25 kr-ával s előfizetés útján bérmentes küldéssel 10 füzet 2 frt. 20 kr., 20 füzet 4 frt. 40 kr.

— Traub B. és társánál megjelent: „A 10 parancsolat és a 13 hitágazat” című kis füzetke izr. iskolák számára mely a czimen megjelölt anyagot héber magyar és német nyelvben tartalmazza: Ára csak 10 kr. — Továbbá »Neimosz Jiszróel« Schor Mór a szegedi kántor gyűjteménye, mely néhány zsidó ünnepi imának zenei szövegét tartalmazza és melyet Dr. Lőw Imánuel főrabbi melegen ajánl.

— Megjelent a „Nemzeti nőnevelés. Havi folyóirat (áprilisi száma) leányiskolák tanítónők, Tanítók és általában nőneveléssel foglalkozók számára. Szerkesztették a budapesti sugáruti állami tanítónő-képző intézet tantói. Tartalom: I. A tanítónők és az új felső nép- és polgári iskolai egyesület. Sebestyén Gyula. II. Képek az iskolai életből. (Harmadik közlemény.) IV. A jutalmazásról és büntetésről.*** III. A gyermekek öltöztetéséről. Sebestyén Stetina Ilona. IV. A nő Arany János költészetében. Marsits Rozin. V. Könyvismertetés. VI. Nőnevelés, nőkérdés. (Lapszemle). VII. Az első lépés. Nemeckai Irma. VIII. A bécsi leányjavító intézet. (Levél a szerkesztőséghez.) Szőke István. IX. A számtan a polgári leányiskolában. Eckert Antal. X. Vegyesek.

Egyleti élet.

Április hóban fizettek tagdíjat:

Bernhard Mór, Trencsén	2 frt.	Reisz Lipót, Ar.-Maróth	2 frt.
Eichbaum Ign., Cs.-Apáthfalva	1 „	Riedner Henrik, N.-Surány	1 „
Guttenberg Sámuel Tisza-Lök	1 „	Rosenberg N., Mura-Szombat	2 „
Husserl György, Lugos	4 „	Silman Ármin, Mándok	1 „
Klein Mór, Nádszeg	1 „	Schön Jakab, Budapest	2 „
Pollak Chajim, Bpest	2 „	Steinschneider Józ, B.-Ujfalu	2 „

Tauszky Sámuel, K.-Félegyháza 2 frt.

Az izraeliták története

birodalmunk végleges felbomlásáig. I. rész: bibl. történet; II. rész: a zsidók története. Függelék: 1) Irodalomtörténet. 2) Hit- és Erkölcstan. 3) Ünnepek és böjtök. Ára egy résznek 30 kr. Egybekötve 60 kr. Kapható a szerzőnél: Dr. Conné József Arad, a vaskapuhoz, II. emelet.

Nyom. GARAI MÓR, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.